

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת וישלח תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

יותר ממלאך

בזמן שעזרו לבן אדם להתקרב אל הקב"ה, הזיזו אותו ממקומו אל כיוון הקב"ה - ולו במעט, או אז נעשה נחת רוח לפני ה'. נבראים שקרבו אדם אל הקב"ה הם הגיעו אל תכליתם. זהו הזמן שהם רצים לומר לפניו שירה.

מעשה, אנו בני האדם מה נאמר, ומה נדבר! הקב"ה בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו.

אנו מוקפים במצוות יומם ולילה. הרי בכל צעד שאנו עושים בדרכנו לבית הכנסת, בדרך לבית שבו אנו מגדלים ילדים בדרך התורה, אנו עוסקים בציווי ה', וקל וחומר בזמן עשיית המצווה עצמה, הרי שאנו עושים נחת רוח גדולה לפני הקב"ה. ולכך הרי שאנו ראויים לשורר בכל יום - כל היום. זו האמת!

אלא מה - מדוע אנו לא עושים כן? מפני שאנו לא מודעים למה שאנו עושים, אין אנו יודעים להעריך את המצוות כהוגן. אנו דומים לאדם שבכל חודש מופקד לחשבון הבנק שלו מיליון שקלים והוא יושב ומרהר: 'איי... כיצד אני אגמור את החודש?...'. אדם זה איננו טיפש. אלא הבעיה היחידה אצלו היא: שיש לו חסרון ידיעה! הוא לא יודע, שהחשבון שלו עמוס במיליוני שקלים.

אנו עמוסים במעשים שהמלאכים היו שרים עליהם יומם ולילה, אבל אנו עצמנו, בקושי ובמאמץ שרים עליהם חמש דקות. ושוב: - אנו לא טיפשים, אלא יש לנו חסרון ידיעה מה יש לנו ביד.

מעשה נאמר, כי התפקיד שלנו בחיים, זה לא רק לעשות חשבון נפש - אם אנו מקיימים את המצוות או לא. אלא עלינו לעשות חשבון נפש, כמה אנו מעריכים את המצוות.

נוכל לבאר את דברי דוד המלך (בתהילים קכו): 'בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחלמים, אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רפה... הגדיל ה' לעשות עמנו - היינו שומחים' - כאשר הקב"ה יבוא ויתגלה עלינו, ונראה בברור מהי מעלתם של המצוות, אזי 'היינו כחלמים' - נוכל לומר: איך 'חלמנו'? - בכל יום עשינו מצוות ומעשים טובים ולא הערכנו אותם, הינו עסוקים בתלונות על דברים פעוטים. ועכשיו אחרי העשייה המבורכת, אנו מגלים שאנו עשירים, לכן: 'ימלא שחוק פינו ולשונונו רינה'. ואנו שוב נהיה המומים ונבין כמה 'הגדיל ה' לעשות עמנו' ואז יהיה לנו מעט אנהה נאמר חבל שבכל הימים שעברו עלינו, 'היינו צריכים להיות שמחים'.

- יהי רצון שנוכל להעריך את המצוות ולשורר לפני הקב"ה באהבה ובשמחה תמיד - אמן!

בפרשה: 'וַיִּצְטָר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ... וַיֹּאמֶר: 'שְׂלַחְנִי בִּי עֲלֵה הַשָּׂחַר'.

בגמרא (חולין צא): אמר יעקב למלאך: 'גנב אתה, שמתירא מן השחר?' אמר לו: 'מלאך אני, ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה ועכשיו, הבוקר הזה הגיע זמני לומר שירה, אנא ממך שלחני כי עלה השחר, אני מוכרח ללכת!'

וכאן השאלה נשאלת. רגע אחד, הרי בדרך כלל מלאכים אינם חסרי תבונה. אם כן, כאשר המלאך ידע שזמנו לומר שירה באותו בוקר, בעלות השחר. מפני מה הוא נכנס למלחמה עם יעקב, היה לו להתכונן, לשנן ולעשות חזרות משך מספר ימים, בכדי שהשירה שלו תהיה כהוגן. האם זה הזמן לצאת למלחמה ובעלות השחר לרוץ בחיפזון לומר שירה לפני הקב"ה, עודו מאובק? הייתכן?...

אלא אומרים חכמים דבר עצום. כידוע, מלאך זה היה שרו של עשיו הרשע. מבואר בדברי חז"ל, שכל בריה ובריה הקיימת בעולם תכליתה ושלמותה הוא, כאשר עושה נחת רוח לפני הקב"ה. ונשאל. כיצד שרו של עשיו יכול לעשות נחת רוח לפני הקב"ה, הרי הוא מייצג את עשיו, ששונא ליעקב בחרי ה', תכלית השנאה?

והתשובה כך: גם הרע נברא בעולם - בכדי לקרב את האדם לקב"ה, זאת כאשר האדם מתגבר עליו. כאשר האדם מתגבר על רצונותיו הרעים, זוכה לדבקות בקב"ה.

שרו של עשיו נלחם ביעקב בכל כוחו, אלא שיעקב היה חזק ונצחו. מעשה, יעקב אבינו זכה למעלה גדולה בקרבת ה', רק בזכות שרו של עשיו. הרי ששרו של עשיו שותף בנחת רוח שנעשתה לפני הקב"ה.

מעשה, נבין דבר נפלא, לפני שהמלאך בא להילחם עם יעקב, הרי שטרם הגיע זמנו לומר שירה. רק כאשר הוא נלחם עם יעקב, ויעקב נצחו זוכה למעלה רוחנית גבוהה, הרי שבדיוק עכשיו הגיע זמנו של המלאך לומר שירה לפי שעשה נחת רוח לקב"ה. לפיכך, דווקא אחר שיעקב התגבר עליו, חשק המלאך ללכת במהרה לפני הקב"ה ולהקריב את שירתו לפניו. ע"כ.

מעשה, נתבונן, מה אנו יכולים ללמוד מכך?

אנו רואים מהי מעלתה של שירה לפני הקב"ה. מלאכים ושרפים, מתאווים ומשתוקקים, לשורר לפני הקב"ה, הם חוששים לא לאבד מתנה זו - ולא רק מלאכים הטובים אלא אף המלאכים של כוחות הרשעה. כמו שהזכרנו, הזמן שהנבראים מוזמנים לומר שירה לפני הקב"ה, הוא

שאלה:

נשאלתי השבוע מאחד שעבר תקופה ארוכה של לימודים מסיביים להיות יינן וכעת לפני גמר הלימודים ייערך להם מבחן טעימות יין והוא חייב לטעום יין של גויים באירופה בכדי לקבל אישור כמוכשר בתחום, האם מותר לו לטעום מן היינות ההם והוא לא יבלע את היין אלא יפלוט מיד היות ויש כאן הפסד מרובה שלא יפסיד את לימודיו ומה שטרח בהן ונוסף על זאת את תחום עיסוקו.

תשובה:

בשולחן ערוך סימן קח סעיף ה' כתב: מותר לשאוף בפיו ריח יין נסך שבחבית לידע אם הוא טוב. והוסף הרמ"א: אבל אסור לטועמו אע"פ שאינו בולעו. ומקורו מתשובת הריב"ש סימן רפח'.

והנה בכל טעימת איסור יש להבחין בין טעימה בפה ממש ואחר כך פולט, לבין טעימה בלשון בלבד ואינו נכנס לפה כלל.

ודעת הפר"ח בסימן מב' להתיר טעימה בלשון אפילו באיסור דאורייתא, ומלבד מה שאין הלכה כן וכמש"כ הפמ"ג בסימן צה (משבצות זהב טו') גם מבחינת המציאות בכדי להבחין בטעימת היין מוכרח להכניסו לפיו ולא יועיל לחיכה בלשון בלבד.

ובטעימה בפיו אפילו יפלוט הוא אסור וכמש"כ הט"ז סימן צח' ס"ק ב' ועוד רבים.

והן אמת שבשו"ת צמח צדק (קרוכמל) סימן מז' התיר באיסור דרבנן טעימה בפה, אולם בנו השיג עליו שם בקונטרס אחרון, ועיין בתשובת נודע ביהודה תניינא סימן נב' שביאר דבריו שאף הוא לא התיר אלא באיסור פגום, ואפילו אם נפרש להצ"צ שמתיר גם באיסור שאינו

המשך בעמ' 3

נושא: ראובן שבר לשמעון משקפיים בלי כוונה, כמה ישלם?

ראובן שבר לשמעון חברו את משקפיו בלי כוונה, ושמעון תבע מראובן לשלם לו משקפיים חדשות, ראובן טוען שמכיון שהוא שבר לו משקפיים משומשות זה מה שהוא צריך לשלם לו, השאלה היא איך שמין את הנזק כי היום אין בשוק משקפיים משומשות?

תשובה: ידועים דברי הנתיבות המשפט (סי' קמח ס"ק א) שכתב "דנראה דדבר שאינו שווה בעצמו למכרו וליקח דמים בעדו רק ששווה לאיש ההוא אין המזיק חייב לשלם וכו'. וכבר דנו האחרונים בדברי הנתיבות ובדבריו המחודשים.

ראשית אפתח בדברי שו"ת אור לציון (ח"א חו"מ סי' ד) וז"ל: "ולכאורה משמע מדבריו שאם שבר משקפיים של חברו או הזיק חליפה של חברו שהיא במידה מיוחדת המתאימה ללבוש וכדו' שאין הממון הזה שווה למכרו לאחרים, יפטר המזיק דלא מיקרי ממון" עכ"ל. אבל לאחר מו"מ מסיק האור לציון דלא כהנתיבות, וטען שממון שאינו שווה אלא לבעליו מיקרי ממון אף על פי שלכו"ע אינו שווה ולכן יתחייב המזיק לשלם הנזק אלא אם כן הממון בעצמו אינו שווה כלל כגון חמץ בפסח, כמו כן ממון שאינו עומד למכירה כמו משקפיים יתחייב המזיק לשלם הנזק כפי ערכו, וכך הוא מגיע למסקנה שהשובר משקפיים של חברו יצטרך לשלם הנזק כפי שוויו.

גם החזו"א (ב"ק סי' ו סעיף ג) חלק על הנתיבות וז"ל: "והרי כתב רש"י (גיטין נג.) דכהנים שפילגו חייבים לשלם אפילו בנדבה שאינו חייב להביא אחרים, משום שהיה רוצה להביא דורון ולא הביא. הרי מה ששווה לו לעצמו חשיב מפסידו ומזיקו עכ"ל, והוסיף לדחות את הראיות של הנתיבות.

גם הקהילות יעקב (ב"ק סי' לט) הקשה על דברי הנתיבות מכמה מקומות, ובסוף דבריו כתב וז"ל "ולפי מאי דמוכח מכמה דוכתי דגם בשאינו ראוי למכירה נחשב כדבר ששווה כסף גמור כל שיש בו השתמשות לעצמו הנאה ששווה ממון לגבי ידיה, מ"מ גם זה אמת דאפילו מה שאינו שווה לגבי ידיה כלום רק שיכול למכרו ולקבל עבורו דמים נמי חשיב בגדר ממון ששווה כסף והמזיק חייב לשלם וכו', דבכל צד יש לו הנאה ששווה כסף הוא נחשב ממונא וזה פשוט". עכ"ל.

והנה הגרש"ז אויערבאך במנחת שלמה (תנינא סי' קלה) צמצם את חידושו של הנתיבות ע"י הבנה אחרת בדבריו. לשיטת הגרש"ז הנתיבות לא התכוון כלל לומר שכל מה שאין לו ערך בשוק אין משלמין עליו תשלומי נזיקין, אלא רק במה שאינו מוגדר כממון אנו בודקים את שוויו לפי ערך השוק. וכך הוא כתב וז"ל: "ולכן נראה לברר דבדבר שהוא ממש ממון נראה דצריכים לשלם לו כפי שהוא צריך להוציא כדי לקנות חפץ כזה שהפסידוהו ולא נמדד כלל בכמה יוכל למכור זה לאחרים, ולפעמים משלמים לו פחות, דהתורה אמרה מכה נפש בהמה ישלמנה ולשון ישלמנה היינו להשלים שיהיה לו בהמה אחרת ולא מספיק מה שישלם לו כשיעור שהיה מקבל אילו היה מוכר לאחרים. עכ"ל.

המשך בעמ' 4

פגום אין הלכה כן וכמש"כ הפמ"ג בסימן קח (משבצות זהב ט').

והנה יש להבחין בדיני יין נסך, בין יין נסך, לבין סתם יינם (אפילו אינו יין נסך, עצם זה שהוא בבעלות גוי נאסר מדין סתם יינם) וברור שדין סתם יינם קיל טפי, וראיתי בגודע ביהודה שם שדייק מהרמ"א הנ"ל דאיסור הטעימה הוא אפילו בסתם יינם שהרי בהמשך הסעיף הרמ"א חילק בדין זילוף יין נסך בין יין נסך ממש לבין סתם יינם ומשמע דבדין הטעימה אין חילוק בזה.

אולם בדרכי תשובה סימן קח ס"ק צד הביא דברי "שם משמעון" שנשאל על מה שנתפשט המנהג בסוחרי יין לטעום סתם יינם אם הוא טוב והלא מדברי הרמ"א שכתב אבל אסור לטעום משמע שגם סתם יינם אסור, והביא מדברי הצמח צדק הנ"ל וחלק עליו ומכל מקום סיים דיש ללמד זכות על הנוהגין להקל בטעימות היין אף דבשאר איסורי דרבנן אסור טעימה, מכל מקום בסתם יינם כיון דלגבי כמה דברים חזינן שלא החמירו הפוסקים כ"כ כמו שאר איסורי דרבנן (ע"ש הדוגמאות)

א"כ לענין טעימה כיון דמחיייתם הוא בכך לידע אם הוא טוב יש להקל דטעימה שריא.

וכן מצאתי עוד בדרכי תשובה בסימן קלב' ס"ק י' בשם דגל אפרים סימן לא' שכתב ג"כ ללמד זכות על הסוחרים אשר כמעט כולם טועמים בלי שאלה ואי אפשר להחמיר כי לא ישמעו ומוטב יהיו שוגגים ע"ש ומשמע שהדגל אפרים מחמיר יותר מהשם משמעון ורק משום שמוטב יהיו שוגגים וכו' יש ללמד זכות.

ואכן בספר היכל הוראה (להר"מ ברנדסדורפר) חלק ג' הוראה נה' שאין להקל בזה כלל ושאסור לטעום בפה ולפלוט.

אולם למעשה נראה לי לחלק בין שני אופנים באם הוא טעימה דרך קבע דהיינו שמקום עבודתו בדרך קבע בטעימות יין היא מיקבים ללא הכשר שאכן בזה

אין להקל (וזהו נידונו של היכל הוראה) ורק באופן שלא ישמעו לנו אמרין מוטב יהיו שוגגים.

ואם היא טעימה ארעית רק לצורך סיום לימודיו ואחר כך ילך לעבוד ביקבים כשרים, ואם נבוא לאסור יש כאן הפסד מרובה לשעבר, ומעוות שלא יוכל לתקון, ובהוודאי יש לפסוק כהרב שם משמעון להקל טעימה בפה ולפלוט מיד.

והחילוק בין טעימה עראית לטעימה דרך קבע הוא דרך גישה בהוראה ולמדתי כן מכמה וכמה חכמים וגדולים ובראשם שמעתי ממרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א באחד שגר בבנין רב קומות בקומה 40 ויש בכל קומה מנורת תאורה שנדלקת באופן אוטומטי על ידי חיישן שמזהה תנועת אדם באותה הקומה, וכיוון שביום שבת הוא נצרך לרדת ברגל את כל הקומות, הגיע לשאול אם מותר לו לגרום הדלקת הנורה בכל קומה וקומה? והרב השיב שאף על פי שמעיקר הדין יש להקל בזה מטעמים הידועים, הכא שאני שהוא דרך קבע, וגם זה ארבעים פעם בכל שבת ואי אפשר להתיר חילול שבת מרובה כל כך אף שבגדרי ההיתר אין הבדל, והוא הדין בזה.

ולסיום יש להוסיף כאן מש"כ באור לציון חלק ה דיני יין נסך שמפעל יין שאין נוגעת בו יד אדם כלל וכל התהליך מתבצע על ידי מכונות עד האריזה בבקבוק, אין לו דין של סתם יינם (וחלק על הר צבי שהחמיר בזה).

ולכן בנידו"ד אם יש לטועם אפשרות למזוג בעצמו היין ישירות מהחביות ובאופן שהמפעל ללא יד אדם, בוודאי שבזה אין שום חשש ומותר לכתחילה.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

והרב זעפרני בספרו שמרו משפט (ח"א סוף סי' קי) כתב בשם הגר"נ קרליץ שהשומא היא לחשב כמה מוכן אדם לשלם בעד עסקת חליפין שיקבל בגד חדש והוא יתן את תמורתו את הבגד הישן עם תוספת דמים ולפי זה נעמוד על שווי הישן עכ"ל. וכן הביא גם בספרו משפט שלמה (ח"ג סי' לג) וז"ל שאלתי לגר"נ קרליץ בענין הזיק בגד משומש שאין לו מחיר בשוק או מחיר אפסי ואמר שדרכם לשום בצורה כזו שווי בגד חדש כך וכך ולפי זה יש להפחית שליש אחר שימוש של שנה ועל זה הדרך לפי יושנו של הבגד עכ"ל.

ובספר משפטי התורה (ח"א סי' כד הערה 3) כתב שיקחו בחשבון השומא כמה עולה חפץ כזה חדש, ובאיזה מצב של בלאי היה החפץ בשעה שניזוק, וכמה זמן השתמשו בו וכדו', למשל, המזיק משקפיים או כל חפץ אחר שתוחלת חייו הינם למשך זמן מסויים, צורת שומת הניזקין היא כדלהלן: אם משקפיים חדשות עולות למשל 900 ₪ ומחזיק במקצוע שלוש שנים יוצא א"כ שכל שנה נפחת לבעלים שליש של החפץ אע"פ שבשוק הינו שווה הרבה פחות, לפיכך מי שהזיק משקפיים שנמצא אצלו שנתיים (שניפחת שני שליש מערכו) ישלם לניזק שלוש מאות ₪. ובאופן הזה שמין את שווי שאר החפצים שתוחלת חייהם הינה לזמן מסויים ושמן זאת לפי הזמן הממוצע שמחזיק חפץ דומה אצל רוב האנשים.

אבל כפי המציאות מה שכתב במשפטי התורה הוא לא כ"כ מדוייק, שכן, עינינו הרואות שאין כללים למשך הזמן של חי חפצים שיכול להיות שאותו חפץ אצל פלוני יחזיק זמן מסויים ואצל אחר יחזיק הרבה יותר או הרבה פחות.

לכן נראה כמ"ש הגר"שז אויערבאך זצ"ל בדבר שהוא ממש ממון נראה דצרכים לשלם לו כפי שהוא צריך להוציא כדי לקנות חפץ כזה שהפסידוהו ולא נמדד כלל בכמה יוכל למכור זה לאחרים.

הלכה למעשה: מנהג בתי הדין שאם הזיק חפצים משומשים שאין להם ביקוש בשוק אולם ברור וידוע הדבר שעבור הניזק יש לחפץ שניזוק ערך ממוני מחמת עצמו דעת רוב הפוסקים וכך המנהג המקובל בדרך כלל בבתי הדין לחייב את המזיק לשלם כפי ערכו הממוני של החפץ למרות שהחפץ שווה רק לניזק.

בברכה
יגאל אלון

בית החוכמה
קו ההלכה

בתר
תורה

efrat .052-7164398

רבני הקו נותנים מענה
לכל חלקי הארץ
ואזור בנימין בפרט

בית החוכמה נותן
מענה הלכתי ויעוץ רפואי
בדיני טהרת המשפחה

בגשיאות הרב הגאון **חשה פנירי** שליט"א
על פי פסקי מרן הגאון רבינו **עובדיה יוסף** זצ"ל
ובנו ממשיך דרכו הראשון לציון הרב **יצחק יוסף** שליט"א

בברכה
קו ההלכה בתר תורה

חייגו במשך כל שעות היום
02-5408030

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים